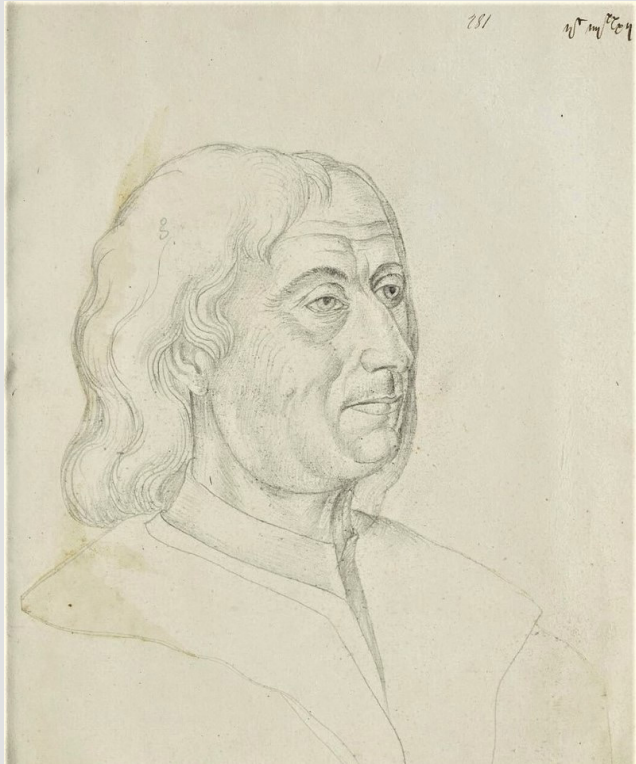

LANDEN VAN BELOFTE? MIGRATIE NAAR EN VAN BRUGGE TIJDENS DE LATE MIDDELEEUWEN

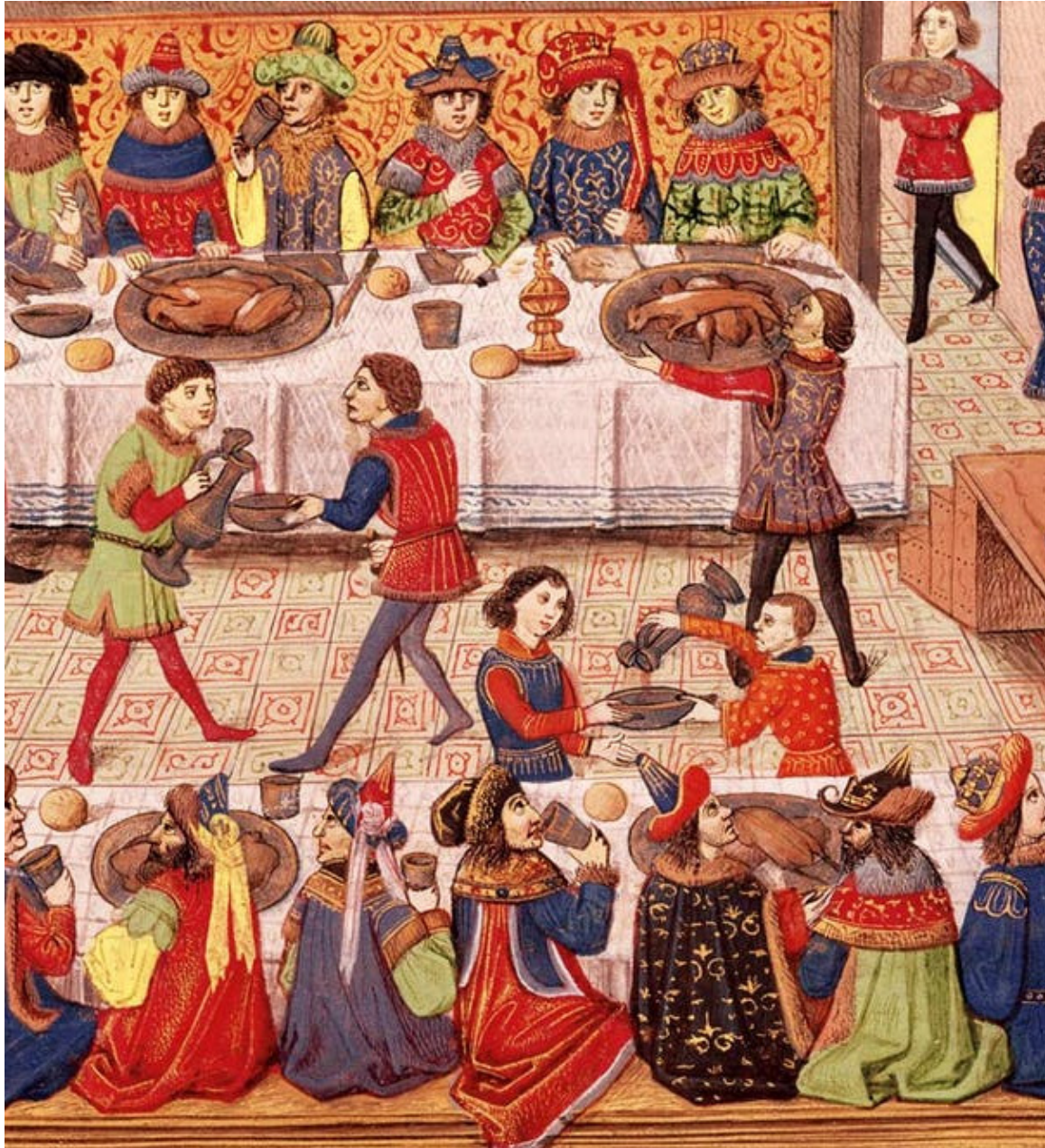
Bart Lambert (Vrije Universiteit Brussel)

Dag van het West-Vlaamse Onderzoek, 19 oktober 2024

“Toen leefden de onderdanen van het huis van Bourgondië in grote rijkdom omwille van de lange vrede die ze hadden gekend en door de goedheid van de vorst waaronder ze leefden, die hen weinig belastte. Het lijkt me dat deze landen toen beter de landen van belofte genoemd konden worden dan om het even welke andere gebieden ter wereld. Ze zijn bezaaid met rijkdom. (...) De uitgaven en de kledij van de mannen en de vrouwen zijn indrukwekkend en overvloedig. De feesten en banketten zijn grootser en meer overdadig dan op om het even welke andere plaats die ik ken.”

(Philippe de Commines, *Mémoires*, 1465).

De Bourgondische Nederlanden als Landen van Belofte

- Bourgondische ‘theaterstaat’
- Stedelijke bloei
- Koopkrachtige en politiek mondige middenklasse
- Sterke commercialisering: Brugge als internationaal handelscentrum
- **Nederlanden/Brugge voorgesteld als aantrekkelijk centrum voor inkomende migratie**

Structuur

1. Bestaand onderzoek over immigratie in Brugge

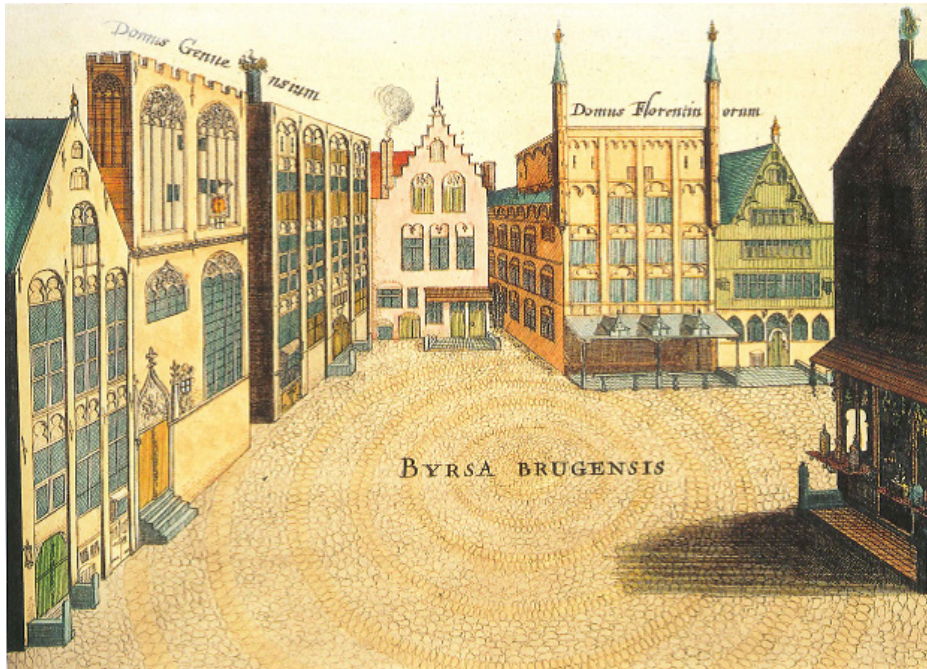

2. Nieuw onderzoek over immigratie in Brugge

3. Onderzoek over emigratie van Brugge

Vreemde handelsaanwezigheid in Brugge

- Handelaars uit alle hoeken van Europa, soms ook daarbuiten
- Meerderheid korte-termijnbezoekers, minderheid blijft voor langere periode, sommigen definitief
- Relatief lage aantallen
  - Murray: kleine duizend mensen op totale bevolking van 40,000
- Omwille van economische impact zeer welwillend behandeld
  - Geen verplichting tot registratie
  - Privileges van vorst: voorrechten, inclusief recht om zich te organiseren in 'natie'
  - Nauwelijks sporen van vijandigheid van lokale bevolking

Immigrerende ambachtslieden

- Pull factor: vraag voor afgewerkte producten vanuit thuismarkt en vreemde kooplieden
- Andere positie dan kooplieden: markt gecontroleerd door ambachten en gilden
- Nood aan poorterschap
  - Geboorte in stad
  - Huwelijk
  - Aankoop: één maandloon voor geschoolde ambachtsman (1416)
- Opgetekend in poorterboeken en stadsrekeningen
- Ook nood aan lidmaatschap ambacht/gilde, met lidgeld

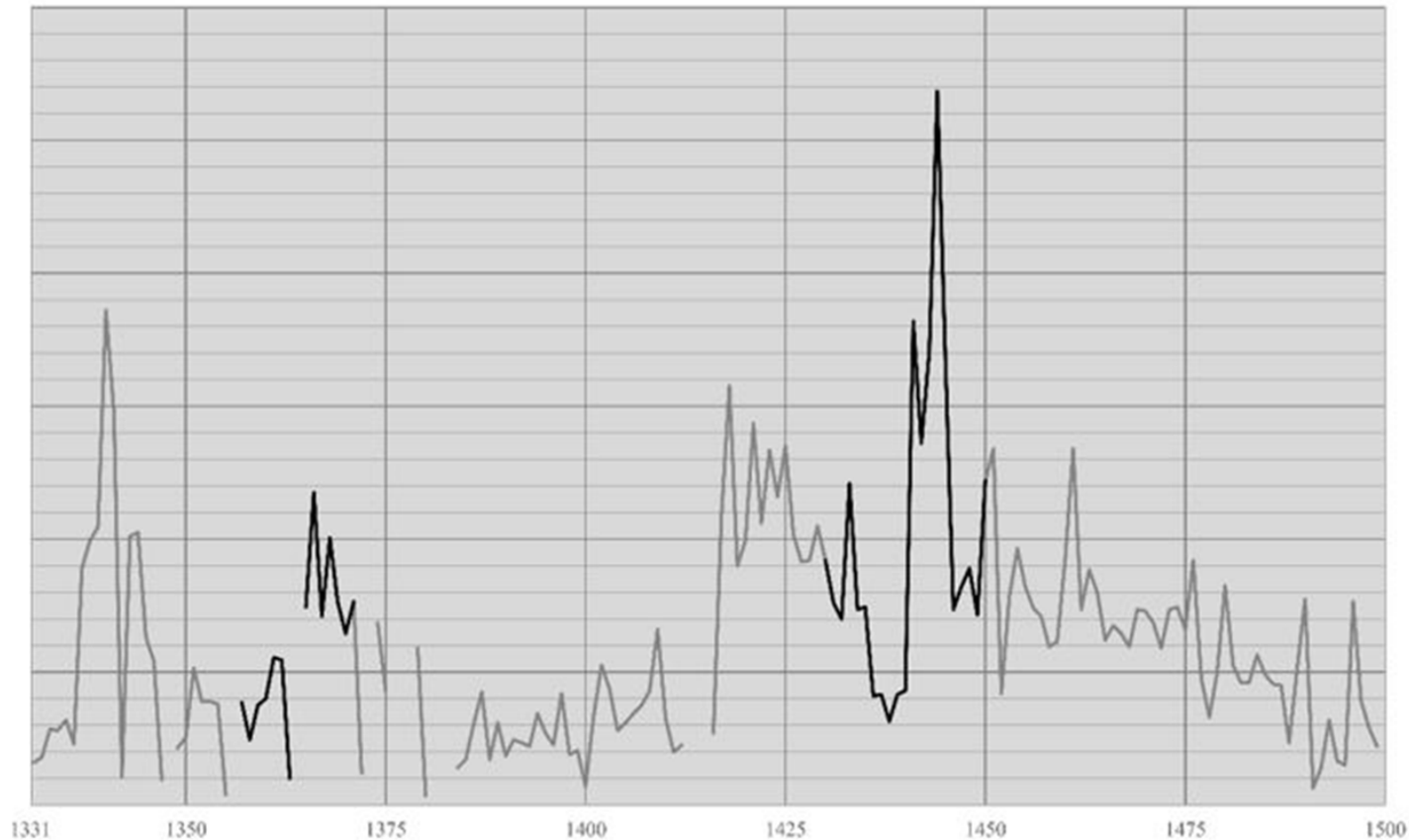

E. THOEN,
 'IMMIGRATION
 TO BRUGES
 DURING THE
 LATE MIDDLE
 AGES' (1994)

Afkomst nieuwe poorters

Afkomst	B	Nl	F	D	UK	It	Sp	Ongek.
1331-59	58	78	54	24	5	12	0	1
%	25	34	23	10	2	5	0	0,5
1360-89	33	47	26	14	3	3	0	0
%	26	37	21	11	2	2	0	0
1390-19	87	132	31	36	1	2	1	2
%	30	45	11	12	0,3	0,7	0,3	0,7
1420-39	257	369	89	79	9	1	0	2
%	32	46	11	10	1	0,1	0	0,2
1440-59	419	486	180	94	20	5	4	5
%	35	40	15	8	2	0,4	0,3	0,4
1460-78	219	159	104	64	18	3	0	1
%	39	28	18	11	3	0,5	0	0

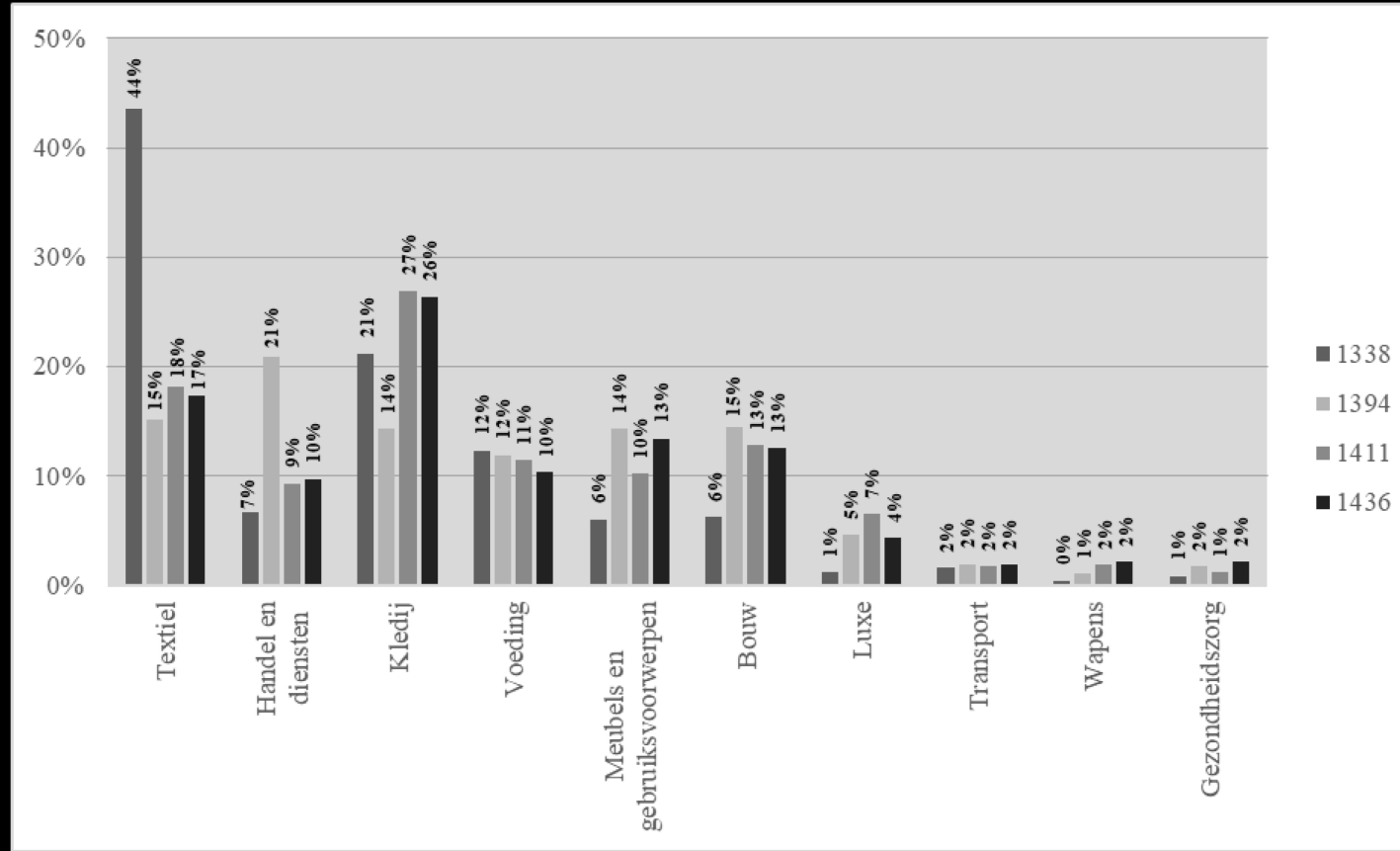
Migratie als spiegel van economisch succes

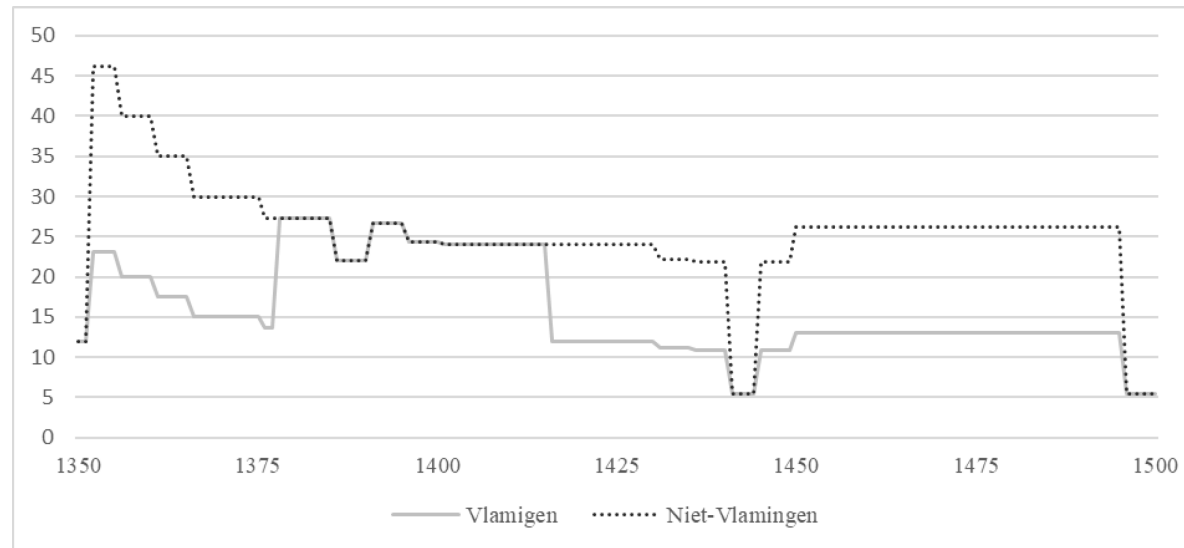
E. BONDUEL, 'NIEUWE
POORTERS IN BRUGGE :
MIGRATIE ALS INDICATOR
VOOR SOCIO-
PROFESSIONELE
DIVERSITEIT EN
VERANDEREND
SOCIAALECONOMISCH
BELEID IN
LAATMIDDELEEUWS
BRUGGE (CA. 1350-1450)' (2021)

Verschillen per sector

Inschrijvingsgelden nieuwe poorters 1350-1500

MIGRATIEBELEID

Enkel mannelijke elite?

- Heel beperkt spectrum in bronnen: bemiddelde, geschoolde mannelijke handelaars/ambachtslieden
- Geen vrouwen
- Geen mensen lager op de sociale ladder?
- Niet aanwezig op beperking van bronnenmateriaal?
- Lies Vervaet: veel vrouwelijke arbeidskrachten uit naburige vorstendommen op domeinen St-Janshospitaal rond Brugge
- Stadsrekeningen/rekeningen kerkelijke instellingen/bisdom: financiële steun aan 'arme' mensen uit andere streken

H. Callewier

Onderzoek naar specifieke groepen in rekeningen

‘Grieken’

- Uit Oostelijk Middellandse Zeegebied/Byzantijnse Rijk
- Vanaf eind 14^e eeuw tot 1485, vooral 1453-1470
- Mannen op zoek naar losgeld/aalmoezen
- Weinig sporen van vestiging, in tegenstelling tot andere delen van Europa
- ‘For help and comfort and to resist the enemy of God’: Greek refugees in the Burgundian Low Countries’, *Journal of Medieval History* 50 (2024), pp. 119-139.

‘Egyptenaren’

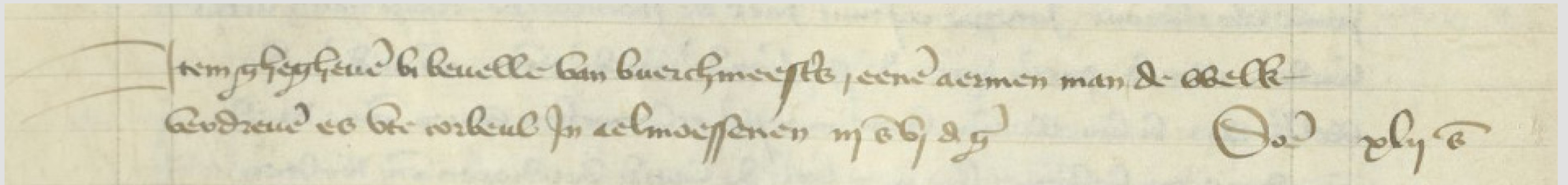
- Roma/Travelling people
- Vanaf 1419, periodes met veel bezoeken afgewisseld met kalmere periodes
- Trekken rond van stad tot stad, Vlaanderen heeft bijzondere aantrekkingskracht
- Houding lokale bevolking van fascinatie naar vijandigheid
- "Wonders. Strangers have come from the land of Egypt". The Arrival of the "Gypsies" in the Low Countries (1419-1435)', *The Medieval Low Countries* 10 (2023), pp. 9-40.

‘Ethiopiërs’

- Afkomstig uit Afrika, soms aanduidingen van zwarte huidskleur
- 1418-1469
- Vaak pelgrims, op zoek naar relikwieën

‘Vluchtelingen’ in laatmiddeleeuws Brugge

- Doorheen 15^e eeuw: kleine honderd vermeldingen
- Grieken, Egyptenaren en Ethiopiërs zijn voorbeelden van breder fenomeen
- 19 afkomstig uit Franse ruimte, begin eeuw-jaren 1450, inclusief vrouwen
- Gelinkt aan ontwikkelingen van Honderdjarige Oorlog
- Interessante enkelingen
  - Arme man verdreven uit Luik, 1468-1469
  - ‘Verweerde ridder’ uit Friesland, getroffen door militair geweld
- Niet specifiek voor Brugge

Emigratie uit Brugge

- Veel minder goed gekend dan immigratie: weinig bronnenmateriaal
  - Belang van autoriteiten die bron creëren
- Issuerecht: betaling bij ontpoortering
  - Ontduiking
  - Niet alle ontpoorteringen leiden tot issuebetaling
  - Gebrekkige registratie, onder meer bij verpachting
- Belang voor nettomigratie
- Focus op plaatsen van bestemming

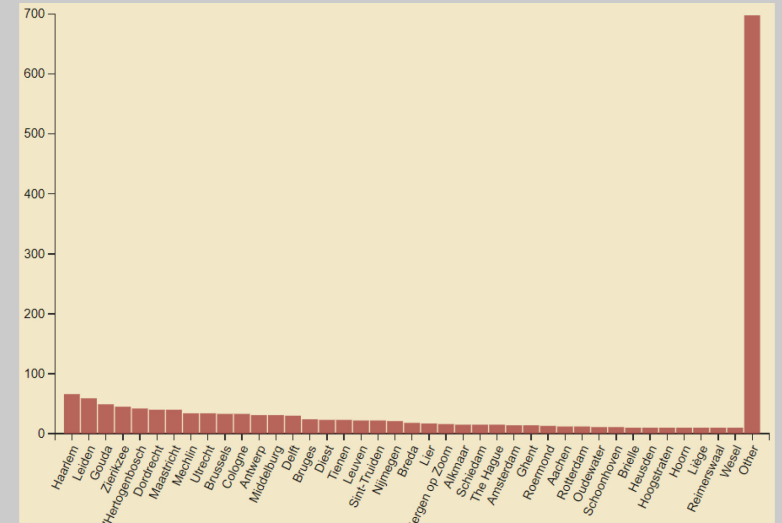
Migratie naar Engeland

- Honderdjarige Oorlog: na 1420 alliantie van Bourgondische hertog en Engelse koning
- 1435: Filips de Goede zegt pact met Engelsen op voor alliantie met Fransen
- 1436: beleg van Engelse garnizoen in Calais
- Veel Engelse vijandigheid tegen mensen uit Bourgondische Nederlanden
- In bescherming genomen door Engelse koning als ze eed van trouw zweren
- Oaths of fealty, 1858 opgetekend in chancery rolls
- Naam en voornaam, plaats van herkomst, soms beroep

Oaths of Fealty, verdeling

- 543 uit Holland, 465 uit Brabant, 158 uit Zeeland, 140 uit Gelderland, 98 uit Vlaanderen
- 66 uit Haarlem, 59 uit Leiden... 24 uit Brugge
- Zijn gezinshoofden: vermenigvuldigen
- Echte cijfers wellicht hoger: enkel wie bescherming zocht
- Onderschatting van mensen uit Vlaanderen: vijandigheid

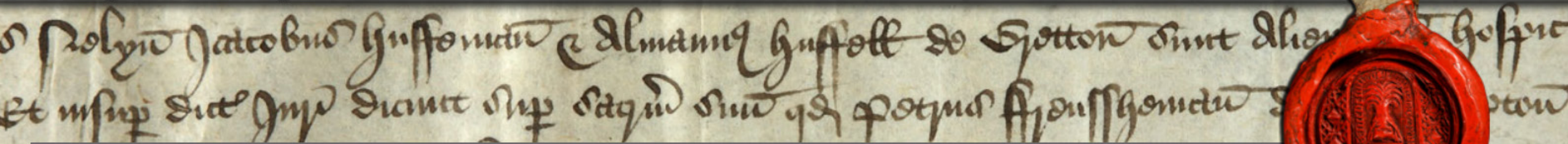

Johannes	Theotonius	12
Richardus	Theotonius	12
Willielmus	laboye	12
Thomas	Dunth	12
Johannes	Forndlye	12
Jacobus	h...	12
Alia	Theotoma	12
Jacobus	Const...	12
Henricus	Henric	12
Richardus	Theotoma	12
Arnoldus	Arnold	12
Michael	Carson	12
Jacobus	Hogg	12
Thomas	Theotoma	12
Jacobus	Adrian	12
Willielmus	Antony	12
Richardus	Carson	12
Jacobus	Forndlye	12
Arnoldus	Arnold	12

Alien Subsidies, 1440-1487

- Nood aan geld door Honderdjarige Oorlog
- Weigering van Engelse bevolking om te betalen
- Belasting opgelegd aan Engelse immigrantenbevolking
- Opgetekend in Alien Subsidy Rolls met naam, gezinssituatie, beroep en regio/nationaliteit
- Geen specifieke plaats van herkomst
- Mogelijkheid om mensen te linken aan oaths of fealty op basis van naam

[Home](#) | [Advanced Search](#) | [Browse](#) | [Background](#) | [Resources for Teachers](#) | [Your selection \(0\)](#)

Welcome to the England's Immigrants Database

Welcome to England's Immigrants 1330-1550, a fully-searchable database containing over 64,000 names of people known to have migrated to England during the period of the Hundred Years' War and the Black Death, the Wars of the Roses and the Reformation.

The information within this database has been drawn from a variety of published and un-published records – taxation assessments, letters of denization and protection, and a variety of other licences and grants – and offers a valuable resource for anyone interested in the origins, destinations, occupations and identities of the people who chose to make England their home during this turbulent period. For more information on the sources used, please click on [Sources](#).

Quick Search [help](#)

Restrict by Date: From: To:

1300   1360   1420   1480   1540   1600

[Try Advanced Search for more options](#)

Resources for Teachers

Thanks to AHRC Follow On Funding for a Teacher Scholar Programme, run in collaboration with The National Archives, teaching materials on the history

www.englishimmigrants.com

Please take a minute to answer our very short survey on the England's Immigrants Database [here](#).

Case study: van Brugge naar Londen

- John Naghilmaker zweert oath of fealty op 18 april 1436
- Afkomstig uit Brugge, woont in Londen
- John Naylmaker betaalt alien subsidy in mei en september 1443
- Gehuwd met ongenoemde vrouw
- Woont in Lime Street Ward

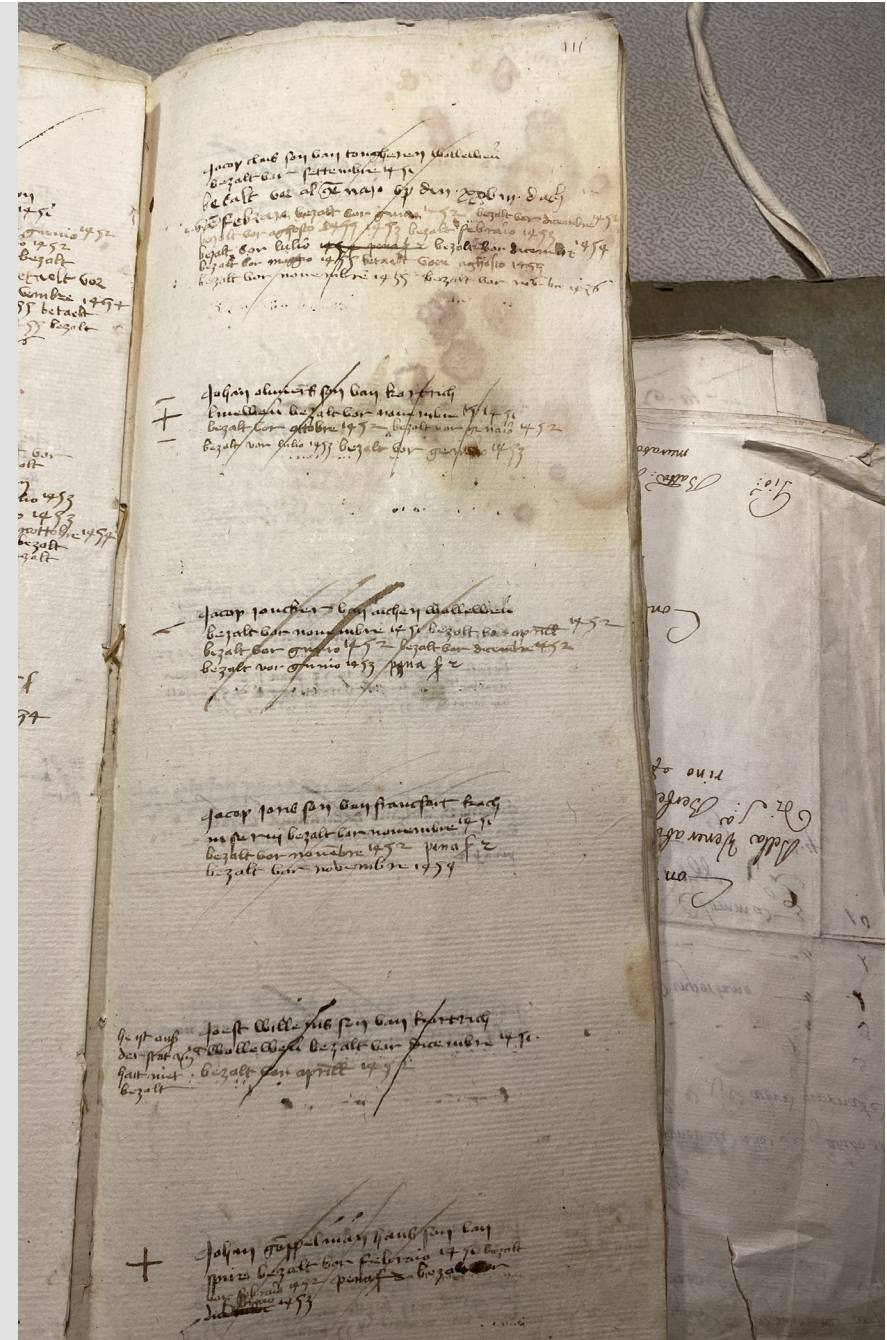

Migratie naar Firenze

- Eén van grootste steden van vijftiende-eeuws Europa, 60,000 inwoners
- Vanaf jaren 1430 onder controle van Medici
- Periode van Italiaanse Renaissance, grootschalige investeringen in kunstmarkt
- Pull factor voor migratie van kunstenaars uit alle hoeken van Europa
- Actieve migratiepolitiek van Medici: aantrekken van Byzantijnen
- Ook andere migranten?

Broederschap van Sint-Barbara

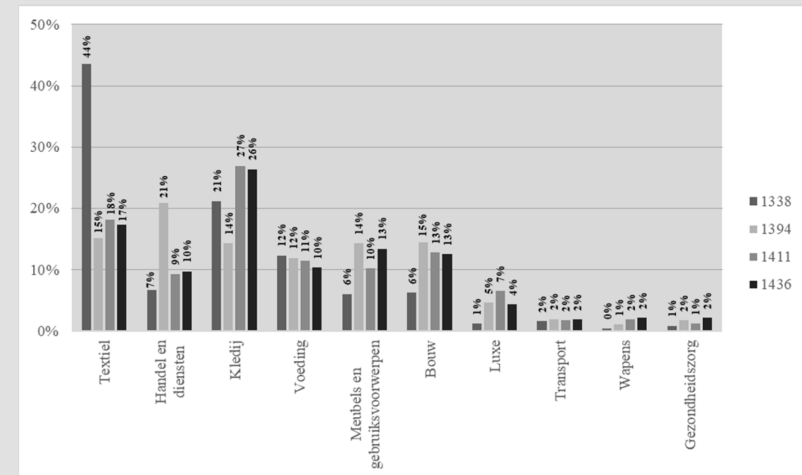
- Archief 2^e helft 15^e eeuw, inclusief ledenregister 1449-1456
- 880 unieke leden, waaronder mannen, vrouwen en kinderen
- Vooral actief als laken- en linnenwevers
- Afkomstig uit alle delen van de Nederlanden, stad en platteland
- 10 Afkomstig uit Brugge, waaronder 3 linnenwevers en 2 mutsscheerders
- 6 mannen en 4 vrouwen
- Sommige mannen vernoemd in archieven van *Arti*
- Sommige vrouwen hebben link met prostitutie

Motieven voor Emigratie uit Brugge

- Perioden van economische neergang
- Neergang van specifieke sectoren: lakenproductie
- Oververzadiging van markt en concurrentie: vraag naar afgewerkte producten in Engeland
- Politieke instabiliteit: impact van Brugse Opstand, 1436-1438

Migratie in Laatmiddeleeuws Brugge

Migratie naar Engeland en Firenze wellicht maar topje van ijsberg: aanwijzingen voor soortgelijke migratiestromen naar veel Franse steden

Brugge centrum voor inkomende migratie maar ook voor uitgaande migratie: nettomigratie altijd positief?

Zowel immigratie als emigratie sterk periode- en contextgebonden

Positie van immigranten in Brugge sterk afhankelijk van status

Uniciteit van Brugge als migratiecentrum? Wellicht wel voor commerciële mobiliteit, andere migratiestromen ook zichtbaar in rest van Nederlanden